

професійна мотивація в них поступається у своїй вираженості вмотивованості майбутніх фахівців, що навчаються на п'ятому курсі. Переважаючими мотивами осіб, які здобувають ступінь «спеціаліст», є мотиви самовиховання, науково-пізнавальні та професійно-практичні цінності.

Що стосується мотивів соціальної спрямованості праці, які є основою в становленні психолога-практика, то у випускників їх прояви покриваються мотивами професійної майстерності й містять в собі уже сформований потенційний ресурс, на відміну від початківців, у яких професійна мотивація присутня, але не містить чітко усвідомленої мети. Тобто, професійна мотивація першокурсників знаходиться на стадії зародження, в той час, як у п'ятикурсників вона посідає одне з домінуючих місць у сфері мотивації.

Як показав огляд психологічної літератури, професійний вибір часто здійснюється на підставі другорядних, несуттєвих мотивів, а в процесі навчання відбувається втрата професійної спрямованості, редукція професійних ідеалів, зміцнюється небажання працювати за профілем підготовки. Крім того, сам характер організації процесу професійної підготовки породжує у студентів низку специфічних потреб і мотивів, що можуть блокувати професійну мотивацію. Тому доцільним та актуальним є впровадження в навчальну програму студентів тренінгових занять, задля підвищення професійної мотивації майбутніх фахівців. Загалом, завдяки можливості здійснення самопомоги та взаємодопомоги, тренінг сприяє особистісному зростанню його учасників, гармонізації їх прагнень, бажань і сенсу власного життя [1], через призму професійного становлення.

Висновки. Отже, структура мотивів студента, що формується в період навчання, є стрижнем особистості майбутнього фахівця. Тому розвиток позитивних професійно-навчальних мотивів – невід'ємна складова процесу навчання і виховання студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адамська З. М. Соціально-психологічний тренінг професійно-особистісного самовизначення майбутніх психологів. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / З. М. Адамська. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – 106 с.
2. Бугрименко А. Г. Соотношение образа «Я» и внутренней учебной мотивации студентов: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. психол. наук: спец. 19.00.07 / А. Г. Бугрименко. – М., 2007. – 24 с.
3. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : кн. для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
4. Одегов Ю. Управление персоналом: підручник / Ю. Одегов, П. Журавлев. – М.: Финстатинформ, 1997. – 877 с.

Дунаєвський О.

Науковий керівник – Шевченко О.М.

НАСТІЛЬНА РОЛЬОВА ГРА У ІНСТРУМЕНТАРІЇ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Актуальність. Сфера настільних рольових ігор є новою на вітчизняних теренах не лише як форма роботи психолога, але й як рекреаційний захід. У світлі сучасних процесів глобалізації течія рольових ігор привертає увагу психологів як соціальне явище, як субкультура та як один із інститутів соціалізації особистості. Вже протягом більш як тридцяти років субкультура рольовиків існує у якості світової течії, тому ми, як науковці та освітяни, маємо розуміти її вплив і на українське суспільство. Враховуючи фасилітативну дію групи на особистість та ненав'язливу форму настільної рольової гри (НРГ) вбачається доцільним розгляд останньої в якості інструменту активної психологічної роботи із групою клієнтів: в контексті роботи шкільного психолога, корпоративного психолога, приватної психологічної практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі дослідження психологічний аналіз настільних рольових ігор (НРІ) широко здійснюються майже у всьому світі: США, Канаді, Німеччині, Австралії, Великобританії, Росії. В Україні напрямок рольових ігор існує відносно нещодавно, тому в психологічному ракурсі НРІ є маловивченими. Дослідженням даної тематики сьогодні займаються такі вчені як: Салміна, Тіханова, Чьорная, Гріффітс, Файн, Доус, МакМанус, Кате, Хьюз та ін. Одні вчені зосереджують свою увагу на загально-описовому аспекті дослідження НРІ як психологічного явища (Нейл, МакМанус) [7]; інші спрямовують свої сили на дослідження небезпеки та ризиків, пов'язаних із практикою НРІ, таких як ігрова залежність, підвищення агресивності та втрата власної ідентичності (Гріффітс, Брук, Рагураман) [4, 8]; третя група науковців першочерговим завданням вважає виділення з НРІ конструктивного ресурсу для формування особистості та використання їх психотерапевтичного потенціалу (Хьюз, Файн, Тіханова, Салміна) [2, 3, 14, 15]. Кожен із напрямків дослідження дав численні результати, проте вони нерідко виявляються суперечливими: одні – констатують пониження самооцінки індивідів, що беруть участь у ігрових

сесях рольових ігор [9]; інші, проведені із учасниками споріднених ігрових модулів, свідчать про підвищення самооцінки [3]. Ця ж ситуація стосується таких елементів людської психіки як стресостійкість, агресивність, здатність до співчуття, відстрочений гедонізм та ін. [1, 2, 5, 6].

Формулювання мети статті. Автори ставлять на меті компілювання описаних напрямків дослідження, що вбачається доцільним, враховуючи малу вивченість проблематики на вітчизняних теренах.

Описана вище суперечливість результатів досліджень може свідчити про те, що неоднозначний вплив НРІ на особистість залежить від оволодіння ігровим майстром відповідної професійної компетентності стосовно психологічної інтервенції щодо особистості учасників. Оскільки НРІ здатні зачіпати глибокі несвідомі механізми людської психіки, витіснені сценарії та події, то професійне скеровування процесу гри є важливою умовою для досягнення позитивних результатів.

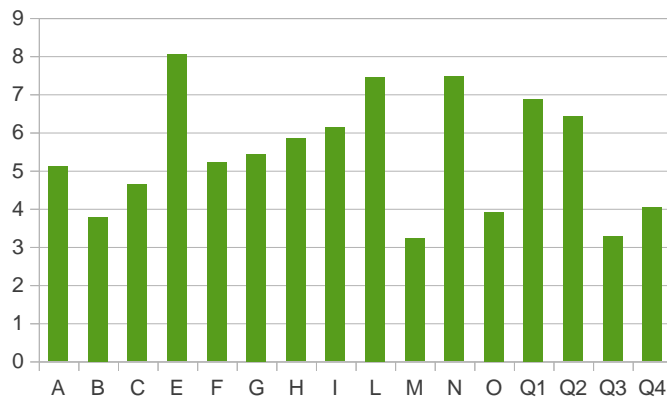


Рис. 1. Результати дослідження у контрольній групі (n=30).

Висвітлення проблеми. Ми висуваємо припущення про те, що НРГ із методологічно грамотно розробленим сценарієм, яка реалізується ігровим майстром із відповідною підготовкою, позитивно впливає на формування особистісної компетентності. Для участі в дослідженні було обрано вікову категорію старшокласників. Використано наступні діагностичні методики: 16-факторний особистісний питальник Кеттелла, методика САМОАЛ, методика «самооцінка» (Дембо-Рубінштейн). У попередньому зрізі взяли участь 15 осіб експериментальної групи та 30 осіб контрольної групи. Саме ці методики дають змогу не тільки оцінити результати впливу НРІ на особистість, але й ще на підготовчому етапі виявити ті риси, що потребують створення умов для розвитку. Це дозволяє розробляти найбільш актуальний ігровий сценарій майбутньої НРГ.

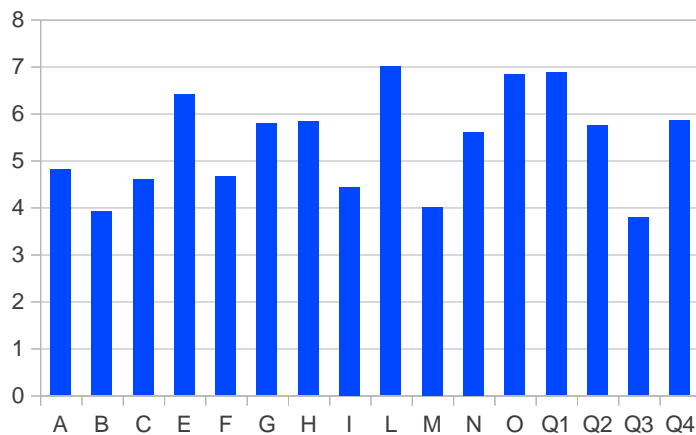


Рис. 2. Результати дослідження у експериментальній групі (n=15)

На графіку відображені результати первинного зрізу за методикою 16-факторний особистісний питальник Кеттелла у контрольній групі досліджуваних. Відштовхуючись від пікових показників шкал ми отримуємо можливість зосередити свою увагу на окремих

компетенціях особистості (згідно з описом шкал). У разі відсутності статистичної відмінності із показниками зрізу у експериментальній групі ми отримуємо «зелене світло» для проведення впливу (розробки та реалізації сценарію НРГ).

Між першим та другим графіками існують певні відмінності, проте вони не є статистично значущими. Щодо причин такого розподілу важко робити конкретні висновки, слід лише зазначити, що для дослідження було обрано учнів десятих-одинадятих класів. З огляду на це логічним буде припустити, що отриманий розподіл є властивим для обраної вікової категорії.

Таким чином ми бачимо, що доцільним для майбутнього ігрового модуля є зосередження уваги на таких аспектах як інтелект (фактор В), практичність – мрійливість (фактор М) та самоконтроль (фактор Q3).

Висновки. Вивчення і використання розвивального потенціалу НРГ викликає не тільки академічний, скільки практичний інтерес психологів-науковців. З огляду на маловивченість питання вітчизняними дослідниками існує невідкладна необхідність у продовженні дослідження даної проблематики задля ефективного використання настільних рольових ігор у майбутньому фаховими психологами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Blackmon, Wayne D. (1994). Dungeons and Dragons: The Use of a Fantasy Game in the Psychotherapeutic Treatment of a Young Adult. *American Journal of Psychotherapy*, 48 (4), Fall, 624-632.
2. Fine, Gary Alan (1989). Mobilizing Fun: Provisioning Resources in Leisure Worlds. *Sociology of Sport Journal*, 6 (4), 319-334.
3. Hughes, John (1988). Therapy is Fantasy: Roleplaying, Healing and the Construction of Symbolic Order. *The Arts in Psychotherapy*, 27 (1), 27-39.
4. Griffiths, Mark (2009) Online computer gaming: Advice for parents and teachers. *Education and Health*, 27 (1), 4-6.
5. Kirchheim, Stephanie (1999). Fantasy-Rollenspiele und Religion. *Zeitschrift für Pädagogik und Theologie - Der evangelische Erzieher*, 51 (4), 404-417.
6. Myers, David (1992). Simulating the Self. *Play & Culture*, 5, 420-440.
7. Neil A. Douse & Ian Chris McManus (1993). The Personality of Fantasy Game Players. *British Journal of Psychology*, 84 (4), 505-509.
8. Raghuraman, Renuka S. (2000). Dungeons and Dragons: Dealing With Emotional and Behavioral Issues of an Adolescent With Diabetes. *The Arts in Psychotherapy*, 27 (1), 27-39.
9. Yee, N. (2006). The Psychology of MMORPGs: Emotional Investment, Motivations, Relationship Formation, and Problematic Usage. *Avatars at Work and Play*, London: Springer-Verlag. pp. 187-207.
10. Берелехис А.А. Возможности применения ролевой игры для совершенствования деятельности государственных служащих. // *Интерактивные образовательные технологии: Материалы круглого стола*, Москва, МГУ имени М. В. Ломоносова. — 16 декабря 2011 года. — М., 2011. — С. 22-23.
11. Дружинин В. Н. Психология общих способностей. / 3-е изд. — СПб.: Питер., 2007. — 368 с.
12. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / СПб.: Питер., 2008. — 713 с.
13. Майерс Д. Социальная психология. / 6-е изд., перераб. и доп. — СПб.: Питер., 2002. — 752 с.
14. Салмина Н. Г., Тиханова И. Г. Психолого-педагогическая экспертиза настольных игр. // *Психологическая наука и образование* — 2011. — № 2. С. 29-38.
15. Салмина Н. Г., Тиханова И. Г., Черная О. В. Построение развивающих программ с использованием настольных игр. // *Психологическая наука и образование*. — 2011. — № 2. С. 75-82.
16. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. / 3-е изд. — СПб.: Питер., 2004. — 607 с.
17. Шевченко О. М. Психологічні особливості розвитку особистісної компетентності старшокласників / О. М. Шевченко — Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. кандидата психологічних наук — К., 2013 — 22 с.

Джуган М.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І.П.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ПІДЛІТКІВ

Актуальність теми. Підліток сприймає світ емоційно. Емоції виступають як внутрішня мова, як система сигналів, за допомогою яких суб'єкт дізнається про потрібну значимість того, що відбувається. Особливість емоцій полягає в тому, що вони безпосередньо відображають відношення між мотивами діяльності та реалізацією цих мотивів. Емоції в діяльності людини виконують функцію оцінювання її перебігу й результатів. Вони організують діяльність, стимулюючи та скеровуючи її. Емоції важко врегулювати волею, їх важко викликати за своїм бажанням.

Інтенсивний розвиток самосвідомості та критичного мислення призводить до того, що дитина в підлітковому віці виявляє протиріччя не лише в оточуючому світі, але і всередині